

คำซ้อนและคำยืมในภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่น

ได้กล่าวแต่ตอนต้นแล้วว่า ภาษาไทยเป็นภาษาตระกูลพยางค์เดี่ยว และมีคำที่ตรงเสียงแต่ต่างความหมายมาก จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีลดทอนการซ้อนคำ ดร. คushing กล่าวถึงเรื่อง คำซ้อน ในพจนานุกรมภาษาไทยใหญ่ - อังกฤษ ว่า แบ่งออกเป็น ๒ อย่างด้วยกัน

อย่างหนึ่งเรียก PROPER COUPLET ได้แก่การเอาคำ ๒ คำ ที่มีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน หรือมีความหมายเกี่ยวของกันมาเรียงกันไว้ เพื่อแสดงความหมายของคำใดคำหนึ่งแต่เพียงคำเดียว

อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า PHONETIC COUPLET ได้แก่การซ้อนคำ เพื่อให้ออกเสียงใกล้เคียงจองและให้ความสะดวกแก่การออกเสียงด้วย คำที่นำมาซ้อนอาจไม่มีความหมายใช้ตามลำพังในภาษา เพราะเป็นคำที่แสดงอารมณ์ สะเทือนใจ โกรธ หรือเสียใจ ถ้าจะเทียบกับคำไทยกลาง ก็ได้แก่ พวกอุทานสร้อยบท เช่น ไม่ไปไม่ไป ไม่คู่ไม่แค ฯลฯ เป็นต้น เหล่านี้เป็นเสียงที่ไม่ได้ปรับ เพราะเกิดแต่อารมณ์สะเทือนใจ และโดยมากมักใช้พยัญชนะเดียวกัน ทั้งคู่ เช่น ป. กับ ค. ค. กับ ค. ฯลฯ (๑)

นักศึกษารัฐศาสตร์วันออกอีกผู้หนึ่ง คือ เกรย์สัน ผู้แต่งหนังสือ " LINGUISTIC SURVEY OF INDIA " ได้คนควาเกี่ยวกับภาษาถิ่นต่าง ๆ ที่ใช้พูดในแคว้นฮัสสัม ในประเทศตะมา ฯลฯ รวมทั้งภาษาไทยถิ่นในดินแดนเหล่านั้น ท่านผู้นี้กล่าวถึงวิธีซ้อนคำไว้ดังนี้ (๒)

ชนิดที่ ๑ เป็นอย่างเดียวกับที่ ดร. คushing กล่าวไว้ในเรื่อง PROPER COUPLET ได้แก่คำซ้อน พวก เสื่อแสง เสื่อสาค เสื่อสาง เค็กเล็ก พักวี ฯลฯ ถ้าไม่สามารถหาคำที่มีความหมายรวมกันมาซ้อนได้ ก็ใช้คำที่มีความหมายคล้าย ๆ

.....

๑. DR. CUSHING : SHAN - ENGLISH DICTIONARY.
๒. G.A. GRIERSON : LINGUISTIC SURVEY OF INDIA. VOL. II

กัน เป็นพวกเดียวกันมาซ้อน เพื่อบุคคลจะได้เข้าใจชัดเจนในทันที เช่น ผนผ่า แคนนาย ลิวชวาน ลิวผ่า หากวาตुकเพียงลิว คำเดียว จะโคยนิคเป็นลิวไป แต่เมื่อมีคำชวานซ้อนอยู่ แลวกก็จะเข้าใจเป็นอื่นไปไม่โค

ชนิดที่ ๒ นำคำสองคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาซ้อนกัน ให้ความหมายเป็นกลาง ๆ ของคำทั้งสอง เช่น ชาวปลา ก็หมายถึงอาหารไรนา หมายถึงที่ดินเพาะปลูก บางทีก็เอามาเรียงกันก็ยาวหลายคำ เช่น ชาวของเงินทอง หมายถึงทรัพย์สินสมบัติ คีวันพันแถง หมายถึงการวิวาท รมราช่าพัน หมายถึงคอสู้ เหล่านี้ไม่โคคึกเจาะจงถึงความหมายเฉพาะของแต่ละคำ การซ้อนคำเช่นนี้ แม้เมื่อภาษาเจริญ มีเครื่องหมายกำหนดเสียงตายตัว เมื่อเราโค้นำคำภาษาต่างประเทศซึ่งเป็นคำหลายพยางค์มาใช้แล้ว หมคความจำเป็นที่จะคงใช้คำซ้อน เราก็ยังอโคใช้ไม่โคเพราะความเคยชิน บางทีก็เอาคำต่างประเทศซ้อนกับคำไทย เช่น ทรัพย์สิน รูปราง ไคเตา บางทีก็เอาคำต่างประเทศเหล่านั้นซ้อนกันเอง เช่น สมบัติพิสดาน ทรัพย์สินสูงธารบริวาร ฯลฯ

ชนิดที่ ๓ นำเอาคำที่มีความหมายแตกต่างกันทีเดียว มาเรียงไว้คอกันให้ความหมายรวมของคำทั้งสอง โคแก่การนำคำที่มีความหมายคนละอย่างมาประสมกัน ทำให้เกิดความหมายใหม่นั้นเอง เช่น ทวัน แปลว่า พระอาทิตย์ ตกแปลว่า ลง ทวันตก หมายถึงเวลาเย็น ถ้าเอาคำทิศหรือทาง โสกลงไปข้างหน้าอีกคำหนึ่ง เป็น ทิศตะวันตก หมายถึงทางที่พระอาทิตย์ตก คำเช่นนี้ กลายเป็นรูปคำประสม มีมาก เช่น แกงจืด งูเขียว บ้านพัก บางทีก็ประสมกันยืคยาวหลายคำ เช่น ที่พักคนเดินทาง ศาลาพักผ่อน นูคแลนลประโยชน์ คำเหล่านี้เมื่อแรก ๆ ใชคมีลักษณะคล้ายวลี เมื่อใช้นาน ๆ เขาโคโดยเหตุที่นูคค และผูฟังนึกถึงแต่ความหมายรวมของมัน ไม่โคคึกแยกความหมายเป็นรายคำ ถึงแมจะมีหลายพยางค์หลายความหมาย ก็คเป็นคำที่ประสมกลมกลืนกันโคสนิท คำประสมเหล่านี้บางคำเมื่อนานเข้า เสียงกรอนไป กลายเป็นคำเดียว แต่ ๒ พยางค์ขึ้น เช่น ลูกออน เป็น ลออน สาวโก เป็น สะโก^(๑) สายคคือ เป็น สะคคือ หมากพร้าว เป็น มะพร้าว ปากคคือ เป็น ปค (เขียนปคในหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง) และเป็นประคไทยเวียงจันทน์มีไซพักค คำหมากในปัจจุบัน แปลว่า

คันไม้ชนิดหนึ่งที่ใช้ถูกกันกับพล แต่ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ แปลว่า ผลไม้ คำไทย
 นุ่ง ส่วนหมาก แปลว่า ส่วนผลไม้ ไทยย่อย เสียงทก เป็น ฆะ ฆะหลน
 แปลว่า ผลไม้หลน คำจำพวกผลไม้โบราณใช้คำหมากนำหน้า ยังปรากฏที่ใช้ใน
 หนังสือเก่า ๆ เช่น หลักศิลาจารึก เรียก หมากขาม หมากพร้าว ฯลฯ คำหมาก
 ต่อมาเสียงกร่อนเป็นมะในภาษาไทยกลาง ไทยบางถิ่น เช่นไทยทางภาคเหนือ
 ว่า บำ มะม่วงกั้ว บำม่วง และแล้วความหมายของคำว่าหมากที่แปลว่าผลไม้
 ก็พลอยสูญหายไปเลย ในภาษาไทยปัจจุบันยังเพิ่มคำผล หรือ ลูก ซึ่งเป็นคำ
 บอกชนิด (CLASSIFIER) ซ้ำลงไปอีกเป็น ลูกมะพร้าว ผลมะม่วง ฯลฯ
 คำประตุ ไทยนุ่ง ไทยย่อย ไทยใหญ่ ไทยอาหม ใช้คำ ฑู คำเคี้ยว ปากแปล
 ว่า ทางเขา เช่น ปากถ้ำ คือ ทางเขาถ้ำ ปากฑู คือ ทางเขาประตุ เมื่อ
 คำปากกร่อนลงเหลือเพียง ป. (ในหลักศิลาจารึกพอรูนรามคำแหง) เติม ะ
 อย่างเขมร เป็น ประตุ ความหมายของคำว่าปาก ซึ่งแปลว่า ทางเขา ก็หายไป
 ไป เมื่อจะพูดว่า ทางเขาประตุ ในปัจจุบัน จึงต้องใช้ว่า ปากประตุ การ
 ประสมคำชนิดนี้ทำให้ภาษาไทยมีคำใช้กว้างขวางพอแก่ความต้องการ และต่างถิ่น
 ต่างก็ประสมคำใช้ ดังนั้น จึงไม่เหมือนกันในทุกถิ่น เช่นคำว่า รุ่ง ตรงกับภาษา
 จีน รุ่ง และไทยถิ่นอื่น ๆ ก็ใช้คำนี้โดยมาก มีภาษาไทยนุ่งที่ผสมคำใช้ใหม่
 เขาใช้ว่า รุ่ง

ชนิดที่ ๔ การซ้อนคำอีกชนิดหนึ่ง ซึ่ง เกรียสัน ไม่ได้กล่าวไว้
 แต่ปรากฏใช้ในภาษาไทยปัจจุบันอย่างแพร่หลาย ก็คือ การนำเอาคำที่มีความ
 หมายอย่างเดียวกัน มาเรียงกัน เกิดเป็นความหมายใหม่ มีที่ใช้ต่างกับเมื่อเวลา
 แยกเป็นคำ ๆ เช่น

สึน แปลว่า ตัก ทำให้ขาด ตัก แปลว่า ทำให้ขาด เมื่อนำ
 มารวมกันเข้าเป็นคำสึน เรานำมาใช้จะเพาะในความว่า ตักสึนความ ตักสึน
 ใจ คือทำให้ใจแตกลงเด็ดขาด แต่จะนำไปใช้เกี่ยวกับการตักโดยทั่ว ๆ ไปไม่ได้

อก กับ ทญ มีความหมายเป็นอย่งเดียวกัน ไทยกลางใช้ทญ
 ไทยเหนือใช้อก เช่นผ้านือทญ ก็ว่า ผ้านืออก เมื่อนำเอาคำทั้งสองมารวม
 กันเข้า อกทญไม่ใช่กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม แต่ใช้เกี่ยวกับความรู้สึกหรือจิตใจ
 ซึ่งเป็นนามธรรม เช่นว่า น้ำใจอกทญ

สง ความไปให้ถึงที่ พายัพใช้ว่า เสียบ ในความว่า เสียบหรือ

เสียศต หมายถึงการ ไปส่งศตที่ป่าช้าก่อนฝังหรือก่อนเผา แต่คำส่งเสีย เมื่อซอ
กันแล้ว หมายถึงการ อุปลาระ เลี้ยงดู

เจือ จวน แปลว่า ปน ผสม เช่น ทองเจือนาก หรือทองผสม
นาก จวนก็แปลว่า ปน เช่น ขาวจวนน้ำ แปลว่า ขาวผสมน้ำ

ในหนังสือเสภาขุนช้างขุนแผน

" ยามกินดินตักไม้พุ่มยาว จะจวนน้ำกลักแล้วไม่กลืนได้ " (๑)

คำสองคำนี้เมื่อมาเขาคู่กันแล้ว หมายความว่า เอื้อเพื่อเอื้อแผ
มักใช้พูดกันว่า แผ่เอื้อเจือจวน หรือ เอื้อเพื่อเจือจวน

บุก แปลว่า ตัก, ถาก เช่น บุกไม้ บัน แปลว่า ตัก เช่น
บันพื้น เมื่อเขาคู่กันแล้ว บุกบัน หมายถึงมีมานะพากเพียร

ชื่อ ภาษาเหนือใช้โดยปกติ แปลว่า ตรง เช่น ทางตรงก็ว่า
ทางชื่อ เมื่อนำมาซ้อนกันเขา ชื่อตรงใช้โดยจะเพาะความหมายที่เป็นนามธรรม
เช่น คนชื่อตรง ใจชื่อตรง

น่าสังเกตว่า คำซ้อนพวกนี้แยกอยู่โดยลำพังความหมายกว้างจะใช้
กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ แต่เมื่อซ้อนแล้ว ใช้จะเพาะในความ
หมายอุปมา ซึ่งเรียกในตำราภาษาศาสตร์ RADICAL METAPHOR คือ เป็น
พวกอุปมามูลเดิม นำเอาความหมายที่ใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม มาใช้กับสิ่งที่เป็น
นามธรรม โดยผู้ใช้ภาษาไม่รู้สึกว่าความหมายเหล่านี้เป็นความหมายอุปมา

อนึ่ง โลกกล่าวแต่ในคอนคนแล้วว่า การซ้อนคำนั้น ก็เพื่อประโยชน์
ในการใช้ความของคำหน้าหรือคำหลัง แต่เพียงคำใดคำหนึ่งแล้วแต่กรณี เช่น
เสื้อสาด ความหมายเด่นอยู่ที่คำหน้า คือเสื้อ เสื้อแสง ความหมายอยู่ที่
คำ เสื้อ ผีสง ความหมายเด่นอยู่ที่คำ ผี คำที่เป็นคำขยายความเหล่านี้
โยนความหมายไปให้แก่คำหน้าเสียหมด จนความหมายของตัวมันเองคอน ๆ เลือน
ไป ที่สุดกลายเป็นประเภทสร้อยบทหรือที่เรียกว่า เงาของคำ SHADOW WORD
แต่คำเหล่านี้เคยมีความหมายใช้อยู่ และบางคำก็ยังคงมีความหมายใช้อยู่ในภาษา
ไทยถิ่น หรือภาษาจีนซึ่งเป็นภาษาตระกูลเดียวกับภาษาไทย ก่อไปนี้จะได้นำคำ
ซ้อนเช่นกล่าวนี้มาค้นหาที่มาและความหมายจากภาษาไทยถิ่น

“ เป็นท้าวเป็นพระยาแกไท้ทั้งหลาย ทาเป็นครูอาจารย์สั่งสอน
ไท้ทั้งหลายให้บุญธรรม ”^(๑)

และในหนังสือมหาชาติคำหลวง “ ข้าเคียดไท้ใจแทย๋ ชัมพระ
แทย๋ันดร ”^(๒)

เมื่อขบ ขบในภาษาไทยใหญ่และอาหมแปลว่า ถัก ความรู้สึกปวด
ในข้อ เมื่อขบก็คือความรู้สึกปวดเมื่ออยู่ในข้อ

คิดอ่าน อ่านในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ แปลว่า นัย, คิด ^(๓) แปลที่
ความหมาย ภาษาไทยเวียงจันทร์ใช้ว่า อ่าว แปลว่า คิด อ่าวถึง แปลว่า
คิดถึง บอ้อ่าว แปลว่า ไม่รู้จัก อ่าวกับอ่านเป็นคำเดียวกันนั่นเอง เป็น

EUPHONIC COUPLET ท่านองเดียวกับคำ หาวหาญ ราวราน ในหนังสือ
มหาชาติคำหลวง มีใช้ในความหมายว่า คิด

“ ม่วงกิ่งแปลปลัดกิ่งมือ สุดคิมตกกิ่งกอม ทุกคำค้อมคูใบถื่อ กิ่งรศ
พันเลอศลือ คือรศฟ้าโลลกงาม อัสจรรยไนปากวาง กวากอวางกูอ่านความ ”^(๔)
“ อันว่าเงาตุงทองพิกลเลนทริย ตีตอหนาภูมอ่าว ทำกริวกล่าววมมี
ชาม ”^(๕)

งูเงี้ยว คำเงี้ยวในภาษาไทยเวียงจันทร์ แปลว่า งู ทั่ว ๆ ไป
บ้างก็ชอบว่า งูเงี้ยว ทั้งที่ปรากฏใช้ในลิลิตโองการแช่งน้ำ

“ ปลงเงี้ยวรอนราษฎรค ฌีคังฌีหมื่นถ้ำ ”

งูเงือก ในภาษาอาหม มีคำ NGEK แปลว่า งู หรือสัตว์ในนิยาย
คือเงือกที่เราเข้าใจกันในบัดนี้ NGEK ตรงกับคำที่ว่า เงือก ที่แปลว่า

- .....
๑. ประชุมจารึกสยาม ภาคที่ ๑ จารึกกรุงสุโขทัย - ศาสตรา
ยอชเชเคส ดาน ๔ มันทัก ๑๒ - ๑๓
  ๒. หนังสือมหาชาติคำหลวง หน้า ๒๔
  ๓. คำอธิบายของพระยาอนุমানราชชน
  ๔. มหาชาติคำหลวง หน้า ๑๕๖
  ๕. มหาชาติคำหลวง หน้า ๒๓๗

ในมหาเวสสันดรชาดก " เหมือนหนึ่งไม้วางอันมีผล ทรงสุคนธรส
อันหอมหวาน จะเหลืองหลนคกตามกันหยอหยอ ๆ ไม่พักเงยสอยกชอสอยให้เสียวเส้น
ฝูงคนมันก็จะเก็บกินเล่นไม่ตลอดหลง " (๑)

ในมหาชาติคำหลวง " หนึ่งแต่เกษาตลอดแต่เส้น มิได้เพิ่มประจักษ์
ทั้งทัตถ์บาทลักษณะลายซ้ำ จะตลอดเหลือหลากไม่มี " (๒)

เลาโลม เลาในภาษาอาหมแปลว่า ปลอดภัย เอาใจ ในภาษาไทย
กลางใช้ว่า โลมหรือประโลม " เห็นพินไม้กินพร้อมถ้อยมวอน สู้ขึ้นป้ออยู่ปลอดภัย
ปลื้มประโลมใจ " (๓) ที่ไชซอนมีปรากฏในหนังสือรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์รัช
กาลที่ ๒ ว่า

" เมื่อนั้น ทมาทเลาโลมนางโอมศรี ทยานิกแห่งแคลงคำพาที่
ร้อยปีที่ไม่ปลื้มเจ้าปลื้มใจ " (๔)

เราวอน เรา ในภาษาอาหมแปลว่า ความร้อน ไทยnungเป็น
เลา แปลว่า รอน ไทยกลางใช้คำว่า รอน คำเดียว หรือมีจะนั้นก็ไชซอนเป็น
เราวอน

เตนแรงเตนกา กา ในภาษาอาหมแปลว่า เตน น่าจะเป็นคำเดียวกับ
กับที่ไชซอกันว่า เตนกา ในไทยใหญ่มีคำลาว แปลว่า เคลื่อนไปโดยเร็ว
เสียง ร. กับ ล. นั้นเปลี่ยนกันได้ สระอา กับ แอ ก็ใช้สับกันได้ เช่น คลาง -
แคลง ลางน่าจะเป็นคำเดียวกับแรงในความนี้ ความหมายรวมของคำเตนแรง
เตนกา ก็คือ เตนเร็ว ๆ คงไม่ได้หมายความว่า เตนอย่างแรงอย่างกา

มีสาญ ในภาษาไทยnungมีคำว่า สาญ SAN แปลว่า มี (ESPRIT)
หมายถึงอมนุษย์ เช่นว่า จาวเป็นสาญชนิดหนึ่ง คำสาญ เสียงและความหมาย
ใกล้เคียงกับคำสาญ แมกนกับกง ใช้สับกันในระหว่างไทยถิ่น เช่น ไทยยอย จีน
ไทยกลางว่าจริง ในไทยใหญ่มี คำแสง แปลว่า พรหม ในอาหม แสง แปลว่า

.....

- ๑. มหาเวสสันดรชาดก หนา ๕๖
- ๒. มหาชาติคำหลวง หนา ๒๖๔
- ๓. เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน หนา ๑๘๒
- ๔. รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ ๒ หนา ๑๑๑

ศักดิ์สิทธิ์ ในวางตุง เชน แปลว่า ศักดิ์สิทธิ์ แต่จิวออกเสียงว่า เขี้ย เชน
ซึก เขี้ยมา เทากับ เจาแมองคต (๑) คำนี้สงามิไซในลิลิตพระลอ

" มีสง เขาสงขำ เติมมา มากนา " (๒)

สั่งสอน ภาษาอาหม ไทยใหญ่ สั่ง แปลว่า สอน, บอกลให้ความ

มี

มยุมยุ มุกตมิไซแต่ในคำประพันธ์ สมุทรวโรษค่านันท์

" สองสูกันกลางรณรงค์ ไมไลมยุมยุ " (๓)

แลแหลมทั้งหินผาหัก "

มยุมยุหมายถึงแหลกละเอียด ภาษาไทยเวียงจันทร์ มยุ แปลว่า

ผง คำมยุแปลว่า ผงทอง ละอองทอง

ลายสือ ปรากฏใช้ในหนังสือเก่า ๆ เชน หลักลีลาจารึก

" เมื่อกอนลายสือไทยนี้มี " (๔) คำลายในภาษาอาหม แปลว่า ตัวอักษรหรือ
หนังสือ ส่วน สือ ในภาษาไทยนุงไซสือ แปลว่า ตัวอักษรหนังสือหรือลายเขียน
อื่น ๆ ถ้าไซซอนกับคำชิน เป็น สือชิน แปลว่า จดหมาย

รวกเร็ว ไทยยอยมีคำ แปลว่า เร็ว, เขี้ยว, ไปลอด แปลว่า
ไปเร็ว เสียงและความหมายใกล้เคียงกับคำรวก ไทยอิสลามไซรวก แปลว่า เร็ว

กลางหว หวาภาษาไทยเวียงจันทร์แลอาหมแปลว่า ทองฟ้า ใน
ภาษาพุทธธรรมคา ไทยกลางไซวา รง - นำปนกลางหว คือ รงนำปนกลาง
แจง นอกนั้นก็ไซในคำประพันธ์เสียไคยมมาก

ลิลิตโองการแข่งนำ ไซวา " มีหวหาญแอนช่วยค " มีหว คือ
มีฟ้า ในลิลิตเตลงพาย " เมืองเนินเนินแนวไศล สูงไสววยฟ้า พระอำอา
หวาหน " (๕)

" พระอำอาหวาหน คือ มีคไปทั่วทองฟ้า

.....

- ๑. คำอธิบายของพระยาอนุমানราชชน
- ๒. ลิลิตพระลอ หนา ๔๐
- ๓. สมุทรวโรษค่านันท์ หนา ๑๔๐
- ๔. ลีลาจารึก คานที่ ๕ บันทัดที่ ๘
- ๕. ลิลิตเตลงพาย หนา ๒๕

บั้งจี่ จี่ ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ จี่ แปลว่า เฒ่า เฒ่าวางบนไฟ เพื่อให้สุก มีคำว่า บั้งจี่ แปลว่า เฒ่าไฟ คิมจี่ แปลว่า กระจับปี่ ในไทยกลาง ไม่มีที่ใช่โคด ๆ มักใช้คู่กับบั้ง บั้งจี่ หรือ เฒ่า เป็นเฒ่าจี่และขนมบั้งจี่ คือ ขนมชนิดหนึ่งทอดน้ำมัน

สังข์ทองตอนเลือกคู่หาเนื้อหาปลา " อ้ายเงาะสัปคนทนสันคี่ เฒ่า จี่เท่าไรไม่ไหม้มัน " (๑)

ทอด คำ ทอ ภาษาไทยใหญ่ แปลว่า รบ ทำสงคราม ภาษาจีนใช้ คำ แปลว่า รบ ไทยเวียงจันทร์เรียกโกชนว่าโกตอ ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ไซว่า ทอ " กูไปทอมานทอเมือง โคบิวโคนาง " (๒)

ทอนจะเป็นคำเดียวกับคำทอ ว่าโดยหลักการกลายเสียง ท, กับ ค, ไซสับกันได้ เสียง ท. ในไทยกลาง ไทยเหนือไซ ตู, เช่น ทุง ว่า ทง ธง ว่า ตง ฯลฯ ไทยกลางตอคำเดียวเป็นบุรพบท ทอหนา ฉะเพาะหนา

ไฟหุ่น หุ่นไฟ หุ่น ในภาษาไทยเวียงจันทร์แปลว่า โกรธ ไซคู่กับ คำว่า เคียด เป็น เคียดหุ่น ในภาษาคำพูดไทยกลางมักไซว่า โกรธเป็นทีนเป็นไฟ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทียบผิดก็ได้ ที่ไซหนังสือวรรณคดีไซ หุ่นไฟ หรือ ไฟหุ่น เช่น " เจาอยากวิวาห์โกรธหุ่นไฟ " (๓) ในหนังสือรามเกียรติ์พระเจ้ากรุงธนบุรี หรือในหนังสือสังข์ทอง

" เมื่อนั้น รจนาทูนทันหันไส เห็นมีคาเคื่องหุ่นไฟ เขาข้างเขยใหญ่ก็เคื่อคาคล " (๔)

คำว่า ไหวคิง คิง ภาษาไทยเหนือ แปลว่า เคลื่อนไหว ไทยกลางไซคำนำหน้าคำเดียว มีที่พบในหนังสือ เช่น สังข์ทอง " เห็นทั้งหกคกประหมากมทนานิง ไม่ไหวคิง เต็มตัวกล้วเป็นทนุ " (๕)

- .....
- ๑. พระราชนิพนธ์ เรื่องสังข์ทอง หน้า ๓๔
  - ๒. หลักศิลาจารึก คาน ๑ บันทึก ๑๔ - ๑๕
  - ๓. รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี หน้า ๘๒
  - ๔. พระราชนิพนธ์ เรื่องสังข์ทอง หน้า ๕๕
  - ๕. พระราชนิพนธ์ เรื่องสังข์ทอง หน้า ๕๕

ทั้งสิ่ง เกตุว่า คำสอนที่ได้นำมาแสดงไว้นี้ โดยมากเป็น คำที่มีความหมาย เป็นอย่างเดียวกัน และมีที่ซ้ำทางอื่นกัน ไทยถิ่นหนึ่งใช้คำหน้า อีกถิ่นหนึ่งใช้คำหลัง และ เหตุที่ซ้ำกันนี้ เพื่อกันความเข้าใจผิดในเรื่องเสียงพ้อง แต่ความหมายต่างกันคงไกลลามาแล้ว ถ้าเมื่อพูด ผู้ฟังมุ่งหมายเพียงความหมายของคำใดคำหนึ่งแต่เพียงคำเดียวเท่านั้น คำที่เป็นคำซ้ำความ จึงได้เลื่อนความหมายไป นอกจากคำประเภทนี้แล้ว ยังมีคำอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ปรากฏที่ใช้ในภาษาไทยปัจจุบันเลย มีที่ซ้ำอยู่แต่ในหนังสือวรรณคดีเก่า ๆ เท่านั้น เรา จะค้นหาความหมายของมันได้จากภาษาไทยถิ่น

กวาง แปลว่า ไป มีไว้ในหนังสือมหาชาติคำหลวงดังนี้

" จิงให้พรหมณ้อยแนบ แบททางที่จะกวาง " (๑) ทางที่จะกวาง

คือทางที่จะไป

" ศิจำแลนมให้เหลียว เร่งเร็วเจริญจากวาง " (๒)

ภาษาไทยใหญ่ กวาง แปลว่า ไป เช่น กวาง ไท เทากับ ไปไท

" ลมหายคายกวาง " ในศิลาจารึกหอขุนรามคำแหงก็คือ ลมหายคายไป

คำกวาง นี้ในไทยอาหมเป็น กา ใช้ประกอบกับคำไป เป็น ไปกา

แปลว่า ไคไป เทียบไคกับคำว่า คลาไคล (๓)

คำ กวาง นี้กระมังที่กลายเป็น กา ในคำพูดสามัญของไทยกลางว่า พลัดที่นาคาที่อยู่ ซึ่งน่าจะหมายความว่าไปจากที่อยู่ ลางคนก็โซว่า " พลัดที่นาคาคลาที่อยู่ "

เขี้ยว ไทยเวียงจันทร์และไทยนุงแปลว่า เร่งรีบ ไทยเวียงจันทร์ เขี้ยวเฮ็ค ไทยนุงว่าเขี้ยวเฮ็ค แปลว่า รีบทำ มีที่ใช้ในหนังสือวรรณคดี เช่น หนังสือลิลิตพระลอ

" วันนั้คำสองนางเมื่อพุงเข้าเขี้ยวมา สองนางลาสองเถา " (๔)

๑. มหาชาติคำหลวง หน้า ๑๕๓

๒. มหาชาติคำหลวง หน้า ๒๕๐

๓. คำอธิบายของอาจารย์ พระยาอนูมานราชชน

๔. ลิลิตพระลอ หน้า ๑๖

๒. ไก่ขันเขียนผูกซาง นำเทียบทั้งสองข้าง แนนข้างเกยนาง (๑)
ไก่ขันเขียนผูกซาง คือพอเขาครูไก่ขันอีรับผูกซาง เขียน ไทยอีสานว่า ฝ่าไป
แม่จะคำมีค้อไป เรียกว่า เขียนคิน (๒)

หลวง ภาษาไทยเหนือ แปลว่า ฉลาด ในหลักศิลาจารึก
" ถอสุนรามคำแหงทำโอยทานแกมทาสังกราช ปราชญ์เวียนจมนไตรปิฎก "
หลวง กวามปู้ครูในเมืองนี้ทุกผู้ลูกแต่เมืองนครศรีธรรมราชมา (๓) และ " เป็น
ครูอาจารย์สั่งสอนไทยทั้งหลายให้ ระบุญธรรมแท้แก่คนอันมีในเมืองไทยด้วยหลวง
ควยหาญ " (๔)

ทั้งสองคำนี้ศาสตราจารย์เซเคส ได้อธิบายไว้ในหนังสือประชุมหลัก
ศิลาจารึกว่า แปลว่า ภูหลัก อันที่จริงคำนี้หากจะแปลว่า ฉลาด ก็ดูน่าจะเขา
ความได้ค้ ในข้อความตอนแรก หลวงกวามปู้ครูในเมืองนี้ทุกผู้ หมายความว่า
ปรีชาฉลาดกว่ามันคาคูทั้งหลายอันน่าจะโคความ ในข้อความที่สองก็น่าจะแปลว่า
เป็นผู้สั่งสอนคนทั้งหลายให้ระบุญธรรมด้วยความฉลาดเฉลียว

จาว ที่ปรากฏใช้ในไทยกลาง มีแต่คำว่า จาวมะพร้าว จาวตาล
คำนี้ในพจนานุกรมภาษาลาว ฝรั่งเศส ของ THEODORE GUIGNARD ได้ให้คำ
แปลว่า GEEME สิ่งที่เกิดออก ที่ขึ้นงอก ไม่ไคบงไว้ว่าไชนะเพาะกับมะพร้าว
หรือตาล มีความหมายเป็นอย่างเดียวกับพื้นโลกของเขมร ดูภาษาเขมรได้อธิ
บายว่า พื้นโลก แปลว่า หนอ สิ่งซึ่งงอกออก เมื่อไชนะสมกับคำอื่นเป็นเกาพื้น
โลก แปลว่า นางงาม โดยอุปมาสิ่งที่งอกใหม่ย่อมมีลักษณะอ่อนเปรียบได้กับสตรี
สาว แม้ในภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลว่า คุ่ม แขนง นั้นเล่าก็นำไปใช้ในความ
ว่าดอกไม้คุ่มในความหมายอุปมา เช่นใน THE WRECK OF THE HEOPERUS
ของ HENRY WORDSWORTH LONGFELLOW ก็มีความชมความงามของนางไว้ว่า

And her bosom white as the hawthorn buds

That ope in the month of May.

- ๑. ลิลิตพระลอ หน้า ๑๘
- ๒. คำอธิบายของอาจารย์ พระวร เวทียศิษฐ
- ๓. หลักศิลาจารึก คานที่ ๒ บันทึกที่ ๒๔ - ๓๐
- ๔. หลักศิลาจารึก คานที่ ๔ บันทึกที่ ๑๓

เมื่อได้เห็นวิถีใจคำ ศูนย์ สิ่งจริงผลออก ก็ความไปถึงคอกไม้
ดูจนแล้ว ก็ความในนี้ถึงคำจาวมีก็นำมาใช้ในหนังสือวรรณคดี แทนทุกแห่งหมาย
ถึงคอกไม้ดูจนขึ้นถึงถึงสตรี จะยกตัวอย่างมาให้ดูดังต่อไปนี้
หนังสือทวาทศมาส

• ดวงจาววิภาคลิน	เสาวนุส
จิตขอมาลีดวง	เดียดสรอบ " (๑)
• ขาวจาวสรโรจนอง	นิลนาง แม่เสย
จนอมมรทัมอชมรอม	ชายเนื่อ " (๒)
และ " ดวงดาวบุโยศกณ	ตรรณมา
ตงวเม็งมกคจาวจี	แกสไถล " (๓)

หนังสือตามเสด็จล้านนอย

• จันทรวาวรสคลิน	ตรรณมา
เกรงสุณามาลย์หมอง	เขมร่า
โกมลเม็งมนัส	เสาวโรต เวียมเฮย
ศุรบถองแสงจ่าชา	ชอกหอม " (๔)

ในหนังสือนิราศนรินทร์

• ดวงจาวเจิตแจมแก้ว	จักรตรรคิ ที่เฮย " (๕)
---------------------	------------------------

คำจาวที่ใช้ในโคลงที่กล่าวมานี้ทุกแห่ง มีความหมายว่า คอกไม้
แรกกลี ซึ่ง ข ที่เวลานี้ถึงถึงหญิงซึ่งกำลังรุ่นแตกเนื้อสาว
ส่วนจาวซึ่งมีความหมายว่า นำ ในหนังสือทวาทศมาสดังนี้

• ตาเวียมกะพงองคัง	ตาเรือ แม่อา
--------------------	--------------

- .....
- ๑. ทวาทศมาส หน้า ๔๔
  - ๒. ทวาทศมาส หน้า ๒๖
  - ๓. ทวาทศมาส หน้า ๒
  - ๔. หนังสือตามเสด็จล้านนอย
  - ๕. นิราศนรินทร์ หน้า ๓๓, หน้า ๔๔

กาหลังคูกูคาย

นอนอง

ชลากรณที่จ้าว

เจือหลัง ไหลแล

ออกแผนคินฟ้าฟอง

เพื่อนาง "

คำจาวนี้ไม่ใช่เป็นคำไทยน่าจะมีความหมายอย่างคำจาว ๓ นำ
ในภาษาส่วยซาง ซึ่งมีคำว่าจาวสอง แปลว่า นำฝน ชูบจาว แปลว่า อามนำ (๑)

จี้ ภาษาไทยเหนือออกเสียง จี้ แปลว่า ตูม เช่น คอกจี้ แปลว่า
คอกไม้ตูม สาวจี้ หญิงรุ่นที่ยังไม่ได้แต่งงาน ในภาษาไทยเวียงจันทร์ คำ ๆ
เดียวกันนี้ แปลว่า บริสุทธิ์ สอาดงาม สาวจี้ แปลว่า สาวบริสุทธิ์ ถ้าใช้กับ
ชอกไม่หมายความว่าส่วยและยังสก

ในหนังสือทวารวดี มีว่า

" ควง เคียวพุทธโยคพน "

พรพณา

สงวนมิ่งมาลยจ้าวจี้

แกลไกล " (๒)

จี้ในที่นี้มีความหมายตรงกับคำว่า จี้ในภาษาไทยเวียงจันทร์

คำเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างส่วนน้อยของคำที่เรียกกันว่า ศัพท์วรรณคดี
คือ คำที่ใช้แต่ในหนังสือวรรณคดี ซึ่งเราจะต้องค้นหาความหมายอันแท้จริงของ
มันต่อไป เพื่อประโยชน์ในการศึกษาภาษาและวรรณคดี

ยังมีคำอีกประเภทหนึ่งที่ใช้ในภาษาปัจจุบัน แต่ความหมายผิดจาก
ที่เคยใช้อยู่แต่เดิมที่ โศกแกทวักคำที่มีความหมายกลายเป็นไป ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบท
หน้า

๑. หนังสือ " วาควยภาษาต่าง ๆ ในสยามประเทศ "

พระยาประชาภิจักรจักร หนา ๒๑

๒. ในพจนานุกรม ลาว - ฝรั่งเศส ไม่ได้บอกเสียงวรรณยุกต์
ไว้เท่าทราบ ในที่นี้ใช้เทียบคำกับคำไทยภาคเหนือ ซึ่งมีระ
ดับเสียงส่วนมากตรงกัน.